

2023-11-13

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: UBN-2023-00248

Uppföljning av tilläggsbelopp för barn och elever med omfattande behov av stöd läsåret 2022/2023

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning av ärendet

En uppföljning har genomförts gällande tilläggsbelopp i förskola och grundskola i Nacka kommun. Uppföljningen genomförs vartannat år för anpassad skola, och vartannat år för förskola och grundskola. Uppföljningen är ett led i att kvalitetssäkra handläggningen och att resurserna används som beskrivits i ansökningarna om tilläggsbelopp.

Resultatet av utbildningsenhetens uppföljning av tilläggsbelopp är totalt sett mycket positiv. Det resurssamordnarna kunde se genom intervjuer och observationer var att tilläggsbeloppen ger möjlighet för förskolor och skolorna till anpassningar och resurser som barn och elever har behov av. Det kan vara personalförstärkning, undervisning i mindre grupp eller enskilt samt anpassat material och hjälpmedel.

Uppföljningen visar att beviljat tilläggsbelopp till mer omfattande insatser ger en positiv utveckling för barnen och eleverna. Effekten av insatserna ger resultat på både kort och lång sikt. Pedagogerna vittnar om att insatserna har stor betydelse för elevernas utveckling. I de verksamheter som resurssamordnarna observerade fanns många goda exempel på hur barns och elevers behov tillgodoses.

De åtgärder och insatser som verksamheterna vidtagits för varje barn och elev följs upp kontinuerligt på samtliga förskolor och skolor.

Eleverna når enligt pedagogerna sina individuella mål, men få når målen enligt grundskolans kunskapskrav. I förskolan når inte alla barn målen enligt läroplanen för förskolan.

En tydlig beskrivning från förskolorna är att behovet av särskilt stöd ökar då barngrupperna blir större. Det har framkommit i ansökan till förskoleklass att flera av barnen från förskolan som tilldelats tilläggsbelopp är i behov av fortsatt omfattande stöd inför skolstart.

Ärendet

Uppföljningen av tilläggsbelopp för barn och elever i förskola och skola genomfördes under våren 2023 på slumpmässigt utvalda verksamheter. Syftet med denna uppföljning är att synliggöra det arbete som pågår i förskola och skola för barn och elever i behov av omfattande stöd samt att kvalitetssäkra handläggningen och fördelningen av tilläggsbelopp som utgår till verksamheterna i Nacka. Denna uppföljning genomförs systematiskt vartannat år. Senaste uppföljningen av förskolor och grundskolor genomfördes våren 2021 (UBN 2021/130).

Frågeställningar

För att få svar enligt vårt syfte har följande frågor ställts till utvalda förskolor och skolor:

- Vilka åtgärder har förskolan och skolan satt in för beviljat tilläggsbelopp?
- Hur ofta följs den beviljade insatsen upp?
- Ger insatsen den effekt som är tänkt?
- Ge en beskrivning om barnet eller elevens kunskaper i förhållande till mål enligt Läroplan för förskolan eller kunskapskraven för grundskolan

Metod

Resurssamordnarna valde slumpmässigt två barn och elever på varje förskola och skola i Nacka, totalt 16 barn och 16 elever, på totalt 8 förskolor och 8 grundskolor. Intervjuer genomfördes i de utvalda verksamheterna med rektor och pedagog, utifrån de frågeställningar som skickades ut innan mötet. Observation av barn och elev utfördes i respektive verksamhet.

Lagrumshänvisning

Särskilt stöd till barn och elever regleras bland annat i skollagen (2010:800).

Tilläggsbelopp till barn och elever regleras i skollagen (2010:800)¹.

Nacka kommun tillämpar samma resursfördelningssystem oavsett om huvudmannen är kommunal eller fristående. Det innebär att alla verksamheter kan ansöka om tilläggsbelopp för barn och elever folkbokförda i Nacka kommun och ansökningarna bedöms likvärdigt.

Grundbelopp

Skollagens begrepp "grundbelopp" motsvaras i Nacka kommun av de checkbelopp som årligen fastställs av kommunfullmäktige i samband med budgetbeslutet.

Grundbelopp förskola

Grundbeloppet ska avse ersättning för: (fristående förskola enligt 8 kap.22 § skollagen 2010:800).

1. Omsorg och pedagogisk verksamhet
2. Pedagogiskt material och utrustning
3. Måltider
4. Administration
5. Mervärdeskatt, och
6. Lokalkostnader

Förskola och pedagogisk omsorg har enligt skollagen en långtgående skyldighet att stödja barn som är i behov av särskilt stöd. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd för sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver.

Tilläggsbelopp förskola

Tilläggsbeloppet är ett extra tillägg utöver det grundbelopp, det vill säga checkbelopp, som fördelas till förskolan. Tilläggsbeloppet kan beviljas för barn som har ett extraordinärt behov av särskilt stöd. Tilläggsbeloppet bestäms utifrån barnets behov och efter en individuell prövning.

Grundbelopp grundskola

Grundbeloppet ska avse ersättning för: (fristående skola enligt 9 kap.20 § och 10 kap 38§ skollagen 2010:800).

Grundbeloppet ska avse ersättning för

1. undervisning
2. lärverktyg
3. elevhälsa
4. måltider
5. administration
6. mervärdesskatt
7. lokalkostnader.

Tilläggsbelopp Grundskola

Situationer där tilläggsbelopp blir aktuellt är sällan förekommande och tilläggsbelopp beviljas endast i undantagsfall. Skollagen och skolförordningen använder begreppen *omfattande behov av stöd* samt *extraordinära insatser*. Vid ansökan om tilläggsbelopp åligger det den sökande skolan att tydligt beskriva varför elevens behov inte kan mötas upp inom grundbeloppet. Det är stödåtgärder som inte har koppling till den vanliga undervisningen som ryms inom grundbeloppet.

Det kan till exempel vara tekniska hjälpmedel, assistenthjälp och anpassning av en skollokal. Det kan även gälla stödåtgärder för elever med stora inlärningssvårigheter som beror på språkliga eller sociala faktorer.

Fördelning av tilläggsbelopp för barn och elever

Förskolor och skolor kan ansöka om tilläggsbelopp för barn och elever med mycket omfattande behov av stöd enligt ovan. Ansökan om tilläggsbelopp görs i en e-tjänst. Förskola och skola bifogar relevanta underlag för sin ansökan. Resurssamordnare på utbildningsenheten fattar beslut på delegation av utbildningsnämnden.

Resultat

Vilka åtgärder har förskola och skolan satt in för beviljat tilläggsbelopp?

Tilläggsbeloppet ger förskolorna och skolorna möjlighet att ge mer riktat stöd. För barn i förskola används stödet till en person som kan följa barnet under dagen och personalförstärkning för att möjliggöra mindre grupper samt anpassat material. För elever i grundskolan används stödet i form av enskild undervisning, elevassistent, särskild undervisningsgrupp eller ett omfattande speciallärarstöd. Tilläggsbeloppet används också för att inskaffa mer omfattande tekniska, digitala och analoga hjälpmedel.

Resurssamordnarnas bedömning efter intervju och observation på förskolor och skolor är att i det flesta fall stämmer bilden väl överens med den faktiska åtgärden. Under observation kunde vi iaktta att flera av barnen och eleverna var i behov av eget rum och egen person för att klara sin vistelse på förskolan och skolan. Det som var tydligt i intervju, observation och underlag för ansökan om tilläggsbelopp var att övervägande delen barn i förskola som tilldelas tilläggsbelopp är i behov av fortsatt särskilt stöd och omfattande stöd till skolstart.

Det framgick i intervjuerna med förskolorna att i andra fall har barnen fått verktyg för att hantera sina svårigheter, vilket kommer att innebära att de inte är i behov av omfattande stöd vid skolstart. Ett exempel på det var en metod kring konflikter och var barnet befinner sig. Arbetet delas in i tre steg, röd, grönt och gult. När barnet hamnar i konflikt, blir argt eller får ett utbrott så används denna metod, där pedagog reflekterar tillsammans med barnet. Man ställer frågor som ”vart befinner du dig?” ”hur känns det?” ”vad behövs för att du ska gå från röd till grönt för där mår man bäst och vilka strategier behövs?” Metoden används även i hemmet av barnens vårdnadshavare.

I en del fall kunde vi se att trots omfattande stödinsatser så hade förskolorna och skolorna svårt att möta upp individernas behov.

Det framkom i intervju, observation och i underlag för ansökan om tilläggsbelopp att det särskilda stödet ändras med elevens stigande ålder. Stödet som tidigare varit individuellt riktat och där eleven till viss del kunnat ingå i en vanlig klass, blir, när eleven blir äldre, istället ofta en placering i särskild undervisningsgrupp.

Hur ofta följs elevens insats upp?

Enligt respondenterna följer förskolorna och skolorna kontinuerligt upp hur insatsen fungerar för barnen eleven och reviderar vid behov. Förskolan har samtal med vårdnadshavare dagligen samt planerade samtal och regelbundna barn- och elevhälsoteam-möten. En god samverkan med andra professioner och handledning av specialpedagog från barn och elevhälsan förekommer ofta.

I handlingsplanen för ansökan om tilläggsbelopp i förskolan framgår det att den följs upp regelbundet. Förskolorna använder också digitala plattformar för information och kommunikation med vårdnadshavare till exempel Tyra-appen.

Skolorna har uppföljning av åtgärdsprogram som sker var 6–8 vecka, där elevhälsoteam deltar vid behov. Samverkansmöte kan äga rum med till exempel syncentral, socialtjänst och habilitering. Skolorna involverar eleven vid behov.

Resurssamordnarna kan se att förskolorna och skolorna utvärderar tidigare insatser inför ansökan om tilläggsbelopp, där det framgår vad man gjort och hur det har fungerat samt vad de planerar att göra framåt.

Ger insatsen den effekt som tänkt?

Respondenterna menar att insatserna i hög grad gav effekt. I 28 av de 32 fallen, det vill säga 88 procent, svarade respondenten att insatsen gett den effekt som tänkt. I två fall kunde inte respondenten svara. Resultatet är på samma nivå som i undersökningen våren 2021.

De positiva effekterna kunde visa sig genom ökad kommunikation, fler kamratrelationer, färre konflikter, tillgång till tekniska hjälpmedel, och att barnet/eleven hittade strategier. I svaren lyfts utveckling av barnet/eleven socialt, motoriskt eller kognitivt.

I två fall kunde respondenten inte se den effekt som tänkt, och där anges att barnet/eleven inte mår bra i nuvarande lärmiljö.

För vissa barn och elever kan det ta tid innan man kan se om insatsen ger resultat. Skälet till det kan vara medicinskt eller bero på individens utveckling/funktionsnedsättning eller närvaro i förskola och skola.

Insatsen för många barn och elever ger möjligheter till enskild undervisning och att skapa mindre grupper i förskola och grundskola, vilket enligt förskolor och skolor ger positiva effekter för individerna. För eleverna i grundskolan som har fått möjlighet att vistas i en särskild undervisningsgrupp så har det gett positiva effekter på så sätt att deras närvaro har ökat.

Ge en beskrivning av förskolans och skolas bedömning av barnens elevens kunskaper utifrån Lpfö-18 och kunskapskraven för grundskolan

Tack vare det stöd som barnen i förskolan får så når de flesta barn målen enligt läroplanen för förskolan (Lpfö-18) eller är på väg att nå målen. En grupp barn når inte målen på grund av att de har så omfattande behov av särskilt stöd. Majoriteten av eleverna i grundskolan når målen på grund av stödet som skolan ger. Några enstaka elever når inte målen trots alla anpassningar och stöd. Skolorna är över lag bra på att ha en tydlig struktur över skoldagen och lektioner där syftet med olika aktiviteter synliggörs för eleverna.

Nedan beskrivs några exempel på hur det kan se ut för barn och elever som tilldelas tilläggsbelopp i förskola och skola. Exempelen nedan är resurssamordnarnas bild under de observationer som genomfördes.

1. En personal är ensam med barnet i en av förskolans lokaler. Övriga barn är inte i samma rum. Barnet går planlöst runt i rummet, den vuxne försöker fånga barnets

uppmärksamhet med en aktivitet, det fungerar korta stunder. Enligt personal så är barnet i huvudsak ensam med en personal då det inte fungerar på annat sätt.

2. En personal är inne med barnet medan övriga barn är ute. Barnet kan inte klara sin vistelse utan hjälp under hela dagen. Barnet har en mycket omfattande funktionsnedsättning och är i behov av hjälpmedel då barnet inte kan gå själv.
3. Barnet är inne med en vuxen. Får hjälp av den vuxna hela sin dag. Ingår en del av dagen med övriga barn, men oftast då i ett mindre sammanhang. Den vuxne försöker sysselsätta barnet med en aktivitet men det är svårt då barnet går vidare till nästa aktivitet hela tiden.
4. Barnet är ute med övriga barngruppen, leker vid sidan om med ett annat barn. Klarar till viss del att ingå i den större gruppen, men har då stöd av en vuxen.
5. Eleven sitter långs bak i klassrummet och övriga elever vid sina bänkar. Eleven har en resursperson som sitter vid sidan om och hjälper till med att skriva ner uppgiften på uppmaning av eleven. Resurspersonen frågar och eleven svarar. Övriga vuxna i klassrummet var, en lärare som höll i lektion och en resursperson som rörde sig mellan fler elever.
6. En elev har undervisning till stor del av dagen i eget rum med en resursperson. Under observationen så sitter eleven på soffan och tittar i sin mobiltelefon. Under tiden förbereder resurspersonen vad de ska göra. Eleven har lite undervisningstid på grund av sitt beteende.
7. Vi kunde se att elev med grav synnedsättning hade hjälpmedel under lektionen som extra belysning över arbetsbänken. Eleven satt tillsammans med övriga elever i klassrummet.
8. Tyra appen för kommunikation med vårdnadshavare och modell för reflektion som även används i hemmet.

Utbildningsenhetens bedömning

Uppföljningen visar att åtgärderna som förskolorna och skolorna beskriver i sina ansökningar om tilläggsbelopp genomförs i hög grad. Vi kan se i ansökningarna om tilläggsbelopp att det är fler barn med mycket omfattande behov av personella resurser för att kunna klara sin dag på förskolan. Barnen har mycket omfattande funktionsnedsättningar. Gruppen av barn med autism fortsätter att vara en stor grupp som har behov av mycket stöd på förskolan.

Stödet till barn i behov av särskilt stöd påverkas av när barngrupperna är större och när det är färre personal. Pedagogerna på förskolan menar att detta leder till att fler barn får svårt att klara sin vistelse på förskolan utan personalstöd eller möjliggörandet av mindre

grupper. Resurssamordnarna delar den bilden, och den stämmer också med ansökningarna inför läsåret 2023/2024. Större förskolor med flera barn söker oftare om tilläggsbelopp. I barngrupperna där det är ca 17–44 barn kan vi se en markant ökning av ansökningarna om tilläggsbelopp. Exempelvis har det från en och samma förskola inkommit 16 ansökningar om tilläggsbelopp.

I underlaget för ansökan skriver verksamheterna en handlingsplan. De flesta förskolor är bra på att beskriva vad de har gjort för att stödja barnen och vad de behöver göra framåt. Förskolorna beskriver oftast att de behöver personalförstärkning för att möjliggöra mindre grupper om 2–3 barn. Det är tydligt att övervägande delen barn är i behov av omfattande stöd från det förskolorna ansöker till de börjar i förskoleklass.

Utbildningsenheten bör fortsätta att regelbundet följa upp tilläggsbeloppens användning. Framöver bör tilläggsbelopp även följas upp i pedagogisk omsorg.

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet innehåller inga förslag till beslut som har ekonomiska konsekvenser. En fortsatt regelbunden uppföljning av utbildningsenheten bör genomföras av det pedagogiska arbetet och fördelning av ekonomiska resurser.

Konsekvenser för barn

Förslaget till beslut får inga konsekvenser för barn eller elev.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse 13112023

Carina Legerius

Enhetschef

Utbildningsenheten

Elin Appel

Resurssamordnare

Utbildningsenheten

Eva Westin

Resurssamordnare

Utbildningsenheten